

РОЗВІДУВАЛЬНІ ОРГАНИ ЯК ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У рецензованій монографії² відзначено, що вдосконалення національного законодавства у сфері розвідувальної діяльності неможливо без детального аналізу та вивчення досвіду провідних країн світу. Йдеться про юридичну компаративістику у специфічній сфері, коли порівнюються нормативно-правові акти різних країн про організацію та діяльність розвідувальних структур та на підставі порівняльного аналізу розробляються конкретні пропозиції щодо удосконалення вітчизняного законодавства. Опрацьована і наведена у монографії велика кількість законів та підзаконних актів, у тому числі міжнародних, які слугуватимуть доброю підмогою у подальших наукових дослідженнях і практичному застосуванню указаних норм у сфері розвідувальної діяльності.

У «Стратегії національної безпеки України», яка введена в дію Указом Президента України від 26 травня 2015 року, зазначено, що реформування та розвиток національних розвідувальних органів має здійснюватись на основі «принципів верховенства права, патріотизму, компетентності, департизації, доцільної демілітаризації, координації та взаємодії, розподілу завдань і усунення дублювання функцій, демократичного цивільного контролю та прозорості». Невипадково серед перелічених принципів на першому місці стоїть загальноєвропейський принцип верховенства права, згідно з яким будь-який державний орган, у тому числі розвідувальні органи, повинні діяти на підставі та в межах чинного законодавства.

Вдосконалення законодавства та конституційно-правового регулювання розвідувальної діяльності на принципах верховенства права, створення всебічної законодавчої бази та правової основи діяльності розвідувальних органів, – це все може значно підвищити ефективність діяльності розвідки, дозволить повністю вирішити завдання, які ставить перед нею Президент України, а через це суттєво зміцнити весь сектор безпеки і оборони України. В Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України (Указ Президента України від 14 березня 2016 року) вперше визначено, що розвідувальні органи та координаційний орган з питань розвідувальної діяльності при Президентові України входять не до інших, а до основних складових сектору безпеки і оборони.

Дуже слушною є думка автора про те, що юридична компаративістика у сфері розвідувальної діяльності, як наукове явище, є актуальним напрямом у науково-дослідній роботі, що цей напрям тільки починає своє існування, що у майбутньому він матиме широкі перспективи. Посилаючись на наукові праці видатних вчених-компаративістів, автор робить правильний висновок, що предметне поле юридичної компаративістики повинно охоплювати не тільки правові системи або правові культури, правові традиції тощо, але і сферу діяльності органів зовнішньої розвідки різних країн. У сенсі порівняльного правознавства дуже цікавим є досвід сусідніх з Україною держав, у першу чергу країн-членів європейської спільноти. У монографії також здійснено порівняльний аналіз законодавства провідних держав світу та країн пострадянського простору.

Отже, саме з таких позицій виходить автор монографічного дослідження, аргументуючи його актуальність, наукову і практичну значимість для удосконалення чинного законодавства, а також практичної діяльності розвідувальних органів України.

Основна наукова гіпотеза монографічного дослідження базується на тій тезі, що сучасні розвідувальні органи різних держав хоча і функціонують на певній вже створеній законодавчій основі, але

² Процаєв В.В. Розвідувальні органи як органи державної влади: теоретико-методологічний аспект: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т.П., 2019. 312 с.

події останніх років у різних регіонах світу, які пов'язані з міжнародною нестабільністю, спонукають законодавців постійно удосконалювати законодавство шляхом, по-перше, чіткої правової регламентації спеціальної компетенції для здійснення розвідувальної діяльності, а, по-друге, посилення правових гарантій дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина. Цю наукову гіпотезу автор досліджує у трьох перших розділах, починаючи з ретроспективного аналізу нормативно-правових актів минулих часів і закінчуючи чинними законодавчими актами, які безпосередньо або у тій чи іншій мірі торкаються питань розвідувальної діяльності. Треба віддати належне автору, що він проаналізував велику кількість нормативно-правових джерел різних держав, у тому числі майже всі акти національного законодавства.

Цілком зрозумілим і правильним є те, що останній четвертий розділ монографії автор присвятив концептуально-методологічним засадам удосконалення українського законодавства у сфері розвідувальної діяльності з урахуванням іноземного законодавчого досвіду. У цьому безсумнівно відзначається практична складова монографічного дослідження.

Висновки, які зробив у монографії автор, в цілому, відповідають результатам наукового дослідження. Вони сформульовані у рамках основної наукової гіпотези, повністю відображають зміст усіх розділів та дійсно орієнтують на конкретні пропозиції щодо удосконалення національного українського законодавства.

Безумовно, у монографічному дослідженні є такі положення та міркування, які відображають авторське бачення розв'язання тієї або іншої проблеми, окремі з яких потребують більш ґрунтовного дослідження і подальшого розвитку в науковій діяльності.

Серед основних побажань можна рекомендувати автору таке:

- у першому розділі більш чітко визначити етапи розвитку правового регулювання організації та діяльності розвідувальних органів різних держав;
- у третьому розділі на підставі аналізу наукових джерел посилити аргументацію стосовно авторського бачення проблем співвідношення розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності;
- у четвертому розділі більш рельєфно відобразити тенденції подальшого розвитку правової основи діяльності вітчизняних розвідувальних органів на законодавчих принципах країн європейської спільноти.

Проте зазначені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку монографії, яка є завершеною науковою працею та повністю відповідає вимогам, що висувуються до монографічних досліджень.